

կերակրեղինաց ու ըմպելեաց նկատմամբ ունեցած ոճէն ու կարգաւորութեանէն իրենց բարեխառնութիւնն ու յատկութիւններն ալ մեծ կախումն ունին : Դիտած ենք ու գիտենք որ անգղիացի և հոլանտացի ընտանեաց մեծ մասը քիչ գինի կը խմեն, կան շատեր որ և ոչ գոյնը տեսած են, և երբ առաջին անգամ գինի կը խմեն շատ անպիտան կու գայ իրենց համար համը : Գերմանիոյ մէջ գարէջուր խմելու շատ գործածութիւն կայ, եւ լիմոնաջուր 'ի Նորմանտիա : Պուրկունի գինին թեթեւագոյն է . հարաւային Գաղղիոյ գինիներն աւելի ծանր են : Դիւրին է աշխարհացոյց մը շինել և գունաւորել ըստ բնութեան զանազան նահանգաց, այն կողմերուն բնակչաց սովորական եղող ըմպելեացն համեմատ : Երկիւղած և անձնանուէր անձանց ըրած գիտողութիւններն անոնց սեպհական գործարանաւորութեանց նկատմամբ՝ առհասարակ կարևորք են և արդարև իսկ ընկերութեան օգտակար :

Որսորդութիւն Արիւսակելի մէջ :

Բրդոտ կենդանեաց և թռչնոց որսը գլխաւորապէս վերին Բեչորայի բնակիչքը կ'ընեն . չորս հինգ հոգի միանալով աշնան ատեն՝ կ'երթան կը բնակին Ուրալ լեռանց անտառացը մէջ . ամեն մէկ խումբ հմուտ որսորդաց մէջէն մէկը իրեն առաջնորդ կ'ընտրէ, որ իրենց առջևէն կը քալէ : Որսորդք շինականաց գործածած հրացանը կը կրեն, որուն զնտիկը ոլոռան մը մեծութիւն ունի . դարձեալ ամեն խումբ կ'առնէ լայնափող և երկայն հրացան մը՝ արջի և ուրիշ մեծ կենդանեաց վրայ պարպելու համար : Որսորդք օրը քսան ու հինգ

վերստ ճամբայ ընելով՝ երկու երեք հարիւր, և մինչև չորս հարիւր վերստ իրենց բնակութենէն կը հեռանան, երթալիք տեղերնին հասածնուն պէս՝ առջի գործերնին կ'ըլլայ ցարասի կեղևները մէկմէկու կապելով վրան մը կանգնել . սովորական որսերնին է սկիւռ, տեսակ մը աքլոր և սալամբ (tétraz) : Ամեն մէկ որսի եղանակի մէջ իւրաքանչիւր որսորդ 300էն 600 սկիւռ, 400 աքլոր և 200 սալամբ կ'որսայ . ամեն խումբ հազիւ երկու սամոյր կը սպաննէ և 10էն ինչուան 100 սպիտակ աքիւ կ'որսայ :

Հրացանի տեսակ զէնքերէն զատ որոգայթներ ալ կը լարեն նապաստակաց և աղուխուց, կամ թունաւոր մսի կտորներով կը սպաննեն զանոնք . (Օտար ընթերցողք պէտք չէ զարմանան այս եղանակաւ նապաստակները սպառելուն վրայ, վասն զի Ռուսաստանի բնակչաց մեծ մասը այս կենդանոյս միսը չուտեր, անտառի կատու սեպելով զայն), միայն մորթը առնելու համար կը մեռցընեն : Ճերմակ և կապուտագոյն աղուէսները ճախնային տեղեր կ'որսան : Կաքաւի որսը անհամար է 'ի Բեչորայ, սակայն արգասիքը ամեն տարի նոյն չէ . ետքի չորս տարիներու մէջ սպանուած կաքաւուց միջին թիւն է 80,000 . ուրիշ տարիներ երկու միլիոնի կ'ելլար : Որսորդք կը հաստատեն թէ երկայնատե քամի մը փչելով 'ի հիւսիսոյ և 'ի հիւսիսային արևելից, գիւղերուն մէջ կը թափէ բազմութիւն մը կաքաւուց, բայց եթէ հարաւային հողմն երկայն տեէ՝ կաքաւը չկարենալով թըռչիլ կը քշուի դէպ 'ի ծով և հոն կը կորսուի :

Ահաւասիկ տարուան մէջ վաճառուած բրդոտ կենդանեաց միջին թիւն .

200,000	էն 400,000	սկիւռ . արժէքը	22,000	ուռալի, որ է իբր դահեկան	440,000
15,000	- 22,000	սպիտակ աքիւ	54,000	»	1,080,000
20,000	- 40,000	նապաստակ	3,000	»	60,000
3,200	ճերմակ և կապուտագոյն աղուէս		2,450	»	40,000
200		բարակագոյլ	1,200	»	24,000
175		գայլ	526	»	10,520
260		արջ	1,426	»	28,520

Իսկ թուչնոց տարեկան միջին թիւն է

40,000	էն	70,000	զոյգ աքրոր	13,750	ուռպլի,	դահեկան	275,000
10,000			սագ և բագ վայրի	1,400	ու.	»	28,000
1,200			կարաս	1,200	ու.	»	24,000

Իսկ ծովային կենդանիները, ինչպէս փոկը՝ հրացանով կ'որսան. խարխախու նեցող փղըր նաւեր կը գործածեն ծովու հորթը որսալու, զոր զարնելու համար՝ վերին մ'ուռնին, որուն մէկ ծայրէն 240 ոտք երկայնութեամբ կաշիէ չուան կ'անցընեն պզտի տակառի մը հաստատած. ասկէ զատ տակառին հաստատուած է 300 ոտք երկայնութեամբ պարան մ'ալ:

Ծովու հորթը կը գտնան ծովեզերքը կամ սառոյցներու վրայ քնացած, բայց կը ջանան արթնցնել. որովհետև քնացած ատեն կաշին կ'ամփոփուի և անանկ խիտ ծալքեր կը ձևացընէ, որ վերինը չիկրնար ծակել:

Կենդանին վիրաւորուիլը զգալուն

պէս ջուրը կը նետուի, որսորդները կ'աճապարեն ջուրը նետելու կաշիէ չուանը և տակառը. յետոյ տակառին կապուած պարանին ծայրը բռնելով կը ցատքեն ծովեզերքը կամ սառուցին վրայ, ուր հաստատուն ցից մը տնկելով պարանին ծայրը անոր կը կապեն: Քանի մը վայրկեան լողալէն ետքը՝ կենդանին կը տկարանայ. ան ատեն ծովեզերք կը քաշեն զայն. մորթը երկու կը կտրեն, և գրեթէ երեք շաբաթի չափ կը թաղեն, որպէս զի կակղնայ, և յետոյ ճարպը տակառներու մէջ կը դիզեն: Ծովային կենդանեաց որսորդը 240 հոգի են. 200էն ինչուան 500 ծովու հորթ կը սպաննեն, 400 թառափ մեծ (ստուրիոն) և ուրիշ ծովային կենդանիներ:

ՀԵՏԱՒՐՔՐԱԿԱՆՔ

Առանց դիֆալի Արուսեակ մուրտիլ փետեւ: — Այս պայծառ մոլորակ աստեղ վրայ հետաքրքրական տեղեկութի մը տուած է նորերս աստեղագէտ մը, և կը հաստատէ որ պարզ աչքով ալ Արուսեակին շրջանակը գիտե՞լ կարելի բան է, մանաւանդ թէ գիւրին է. զարմանք է, կ'ըսէ, թէ ինչպէս այս գեղեցիկ մոլորակը որ բնականապէս առ ինչն կը քաշէ հետաքրքրաց աչքը, այսչափ դարերէ ի վեր առանց զննութեան թողուած ըլլայ՝ ինչուան որ գիտականները հնարուեցան, կամ թէ ինչպէս Վոպեանիկոս այս աստղիս երևոյթները չգիտեց, զորս կը հաստատէր, և գրեթէ կը մարգարէանար, և որոնք իր աստեղաբաշխական գրութեանցը ամուր նեցուկ մը պիտի ըլլային: Ինչ և իցէ, ամեն զննողք, միայն թէ քիչ մը հմտութիւն ունենան, կրնան այսուհետև ստուգել այն երևոյթը մինչդեռ Արուսեակը իր շրջանին այն կէտին մէջն ըլլայ որ գեղեցիկ կերպով կ'երևի. բայց գիտելու համար պէտք չէ գիշերուան սպասել. վերջապէսին աղօտացած ժամանակը յարմարագոյնն է, երբ Արուսեակը գեղեցիկ աստղ մը կ'երևի, գեռ իր բոլոր կրակներովը չփայլած. այն ատեն եթէ պայծառ մթնոլորտ մ'ըլլայ՝ սովորական սուր աչք մ'ալ աղէկ գիտելով կրնայ մոլորակին բարակ մահիկն ալ տեսնել. բաւական է թէ գիտնայ մէկը թէ սր եզանակին արևուն լոյսը կ'առնու Արուսեակը և սրչափ:

Կառն կամ քարիւն (Pétrole). — Ըուետի և Օզմունտի լեռներուն վրայ նաւթի աղբերաց համար արգեսեան ջրհորոց նման փորուածք կ'ընեն. անոնցմէ մէկը մինչև 253 ոտք փորեր են: Ելած նիւթերը այն տեսակ իւզով տոգորեալ են զոր Ամբրիկացիք կ'անուանեն Մալեբուսի ել, և որ սովորաբար Եւրոպայի մէջ գործածուածէն աւելի սև է: Անոր համար որոշած են մինչև 600 ոտք խոր փորել, ու կը յուսան բուն քարձիւթը գտնել և շատ ալ առատութեամբ:

Վառնգալէիոյ ջերմալի. — Լոնտրայի ծովային վաճառականութեան մթերանոցներուն մէկուն մէջ մեծ հրդեհի մը պատահելով, հնարեցին ամեն մթերանոցաց մէջ ուր գիւրավառ վաճառք կան, նոր տեսակ ջերմաչափ մը հաստատել. որուն սնդկի սիւնը երբոր որոշեալ աստիճանի մը հասնի՝ կ'ազգէ ելեքարական թեղի մը վրայ՝ որ հաղորդուած է գործիքի մը հետ. աս ալ մէկէն զանգակ մը կը հնչեցընէ ջրհանաւորաց կեցած տեղը. այնպէս որ երբ այսպիսի կրակ հանդիպի՝ մէկէն ջերմաչափը կը բարձրանայ, և վտանգը կ'իմացընէ: